Ed. **462. Frumvarp**

til laga um kirkjur.

(Lagt fyrir Alþingi 1930).

I. Almenn ákvæði.

1. gr.

Kirkjur og grafreitir eru friðhelgir staðir og má ekkert þar fram fara, er raski friðhelgi þeirra.

2. gr.

1. Skylt er að hafa kirkjur svo stórar, að þær rúmi í sætum a. m. k. ⅓ sóknarmanna, þar sem 1 prestur þjónar söfnuði en ⅙ þar sem messa er sungin tvisvar hvern helgidag.
2. Þegar ný kirkja er reist skal miða stærð hennar við væntanlega fólksfjölgun innan sóknar.

3. gr.

1. Prófasti ber að hafa gætur á, að kirkjur og grafreitir séu jafnan í því standi, bæði að smekkvísi, viðhaldi og umgengni, að samboðið sé helgi staðarins og þeirri lotningu, er hann á að vekja í hugum manna.

Um 17. gr.

„Ábúandi lénskirkjujarðar“ er hver sá sóknarprestur, er situr á því prestssetri, þar sem enn er lénskirkja. Ennfremur ábúandi hverrar þeirrar jarðar, er lénskirkja er á, svo sem á gömlum prestssetursjörðum, sem nú eru í bændaábúð.

Þar sem presti og ábúanda er hægara en öðrum að hafa umsjón kirkju, sem er á heimilinu, virðist rétt að gera þeim að skyldu að taka að sér starf þetta, fremur öðrum.

Um 18. gr.

Þykir eigi þurfa skýringa.

Um 19. gr.

Þótt svo verði að líta á, að kirkja sé eigi messufær án upphitunartækja á vetrardag, þá þykir sanngjarnt, að söfnuður taki að hálfu leyti þátt í stofnkostnaði ofna eða annara jafngóðra hitunartækja — að dómi biskups — í bændakirkjum og lénskirkjum. Ennfremur þykir sanngjarnt, að söfnuður greiði eldsneytiskostnað og brunabótaiðgjald.

Niðurjöfnun gjalda þessara þykir rétt, að fari eftir efnum og ástæðum og er þá einfaldast að leggja þau á sem hundraðsgjald af útsvörum.

Um 20. gr.

Þess mun dæmi að kirkjueigandi hefir árum saman vanrækt að gera hinar bráðnauðsynlegustu endurbætur á kirkju sinni, þrátt fyrir áskoranir sóknarnefndar og safnaðar og margítrekaðar áminningar prófasts. Þykir því nauðsyn til bera að setja hér enn skýrari ákvæði en nú eru í lögum.

Um 21.—24. gr.

Hin síðari ár hefir víða vaknað áhugi á því, að prýða kirkjurnar og gera þær vistlegar. Hafa því í allmörgum söfnuðum myndazt frjáls samtök um samvinnu í þessa átt, og hefir það borið góðan árangur. Hefir þá þótt vel gefast að hafa sérstaka nefnd sóknarnefndinni til aðstoðar um forgöngu og framkvæmd. Þannig hafa fastar kirkjunefndir komizt á í nokkrum prestaköllum, og hafa þær þegar unnið sýnilegt gagn.

Þar sem slíkur áhugi er vaknaður, er löggjafar að vísu ekki þörf á því sviði. En hinsvegar getur kirkjulöggjöfin vart látið það með öllu afskiptalaust, hversu umgengni og prýði kirknanna er háttað og beðið þess, að áhuginn komi af sjálfu sér. Það þykir því rétt að styðja að því, að slík starfsemi, sem hér um ræðir, geti komizt á í hverjum söfnuði landsins.

Þar sem hér er eingöngu um það að ræða, að kjósa menn til að hafa forgöngu að frjálsu starfi og samtökum, þykir ekki rétt að tiltaka verksvið kirkjunefnda nánar en gert er í 24. gr.

Samkvæmt fenginni reynslu þykir rétt að kirkjunefndirnar séu skipaðar konum og leiti þær samvinnu við kvenfélög eða ungmennafélög, ef til eru í sveitinni, en eigi þykir ástæða til að taka það fram í lögum.

Þetta er mál, sem teljast verður tímabært og krefst lausnar. Eftir því, sem húsakostur þjóðarinnar batnar og kröfurnar aukast á því sviði með ári hverju, verður hirðuleysi um guðshúsin og ræktarleysi gagnvart þeim tilfinnanlegra, og lýsir í raun og veru vöntun menningar og fegurðartilfinningar í kirkjuhaldi þjóðarinnar.

Um 25. gr.

Það er menningarmál, að fá innlend listaverk í kirkjurnar, þar á meðal altaristöflur. Þykir því ástæða til að hvetja og styðja listamenn vora til að stunda þessa grein málaralistar, svo að vér þurfum þar síður hjá erlendum þjóðum lán að taka. Þar sem menntamálaráðið hefir, lögum samkvæmt, íhlutunarrétt um kaup á altaristöflum, þykir við eiga, að einmitt Menningarsjóðurinn styðji þessa viðleitni, og verðlaun og styrkur til kaupa á altaristöflum þeim, er verðlaun hljóta, veitist úr þeim sjóði.

Um 26. gr.

Þar sem svo mjög er áfátt um byggingarstíl kirkna í landinu og smekkur manna í því efni, að vonum, enn lítt þroskaður, þykir rétt að þeir aðilar, er hafa á hendi forgöngu og framkvæmd þessara mála í sveit sinni, eigi þess kost að sjá úrvalsuppdrætti, er geti verið þeim til leiðbeiningar og fyrirmyndar. Má þess vænta, að það glæði áhuga safnaðanna á að eignast fögur kirkjuhús.

Um 27. gr.

Vel vandaðar steinkirkjur virðast engu síður kjörinn staður til varðveizlu kirkjuforngripa en sá húsakostur, sem nú er veittur fornmenjasafninu.

Um 28.—30. gr.

Virðast ekki þurfa skýringa.

Um 31. gr.

Auk laga nr. 22, 16. nóv. 1907, eru nokkur ákvæði í lögum nr. 20, 1890 um innheimtu og meðferð á kirknafé, og í lögum nr. 40 1909 um sóknargjöld, sem snerta fjárhald kirkna og viðhald þeirra, en eigi þykir ástæða til að tína þessi ákvæði úr og afnema þau sérstaklega, þar sem þetta getur ekki valdið neinum ágreiningi.